

АНГЕЛ КАРАЛИЙЧЕВ
УМНАТА ДЕВОЙКА
ДАРГИНСКА НАРОДНА
ПРИКАЗКА

chitanka.info

Живееха някога двамина братя: единият — последен сиромас, а другият — богат. Веднъж богатият повика бедния у дома си и му рече:

— Аз имам обор, пълен с добитък: и коне съм развъдил, и крави, колкото щеш, а овчето ми стадо не се събира в кошарата. Като те гледам как се измъчваш и не можеш да свържеш двата края, сърцето ме боли. Какво ще кажат хората: изоставил брата си да умира от глад, а той се разполага като някой княз! Затуй съм решил да ти подаря една от моите крави. Тя е старичка, единият ѝ рог е счупен, но дава бяло мляко. Ако ти проработи късметът, може и теленце да ти отели. Прибери си я у дома. Твоя да бъде!

Бедният брат се просълзи и целуна десницата на своя богат брат. Отведе кравата и каза на жена си:

— Хубаво се грижи за тази крава, защото тя може да ни роди теленце. Тогава и ние ще станем хора.

Сиромаскинята се разшета. Почисти обора, донесе млада тревица на кравата, напои я с бистра водица. Прашинка не даваше да падне върху добичето.

Подир два-три дни двете етърви — съпругата на богатия и сиромаскинята — отидоха към гората да берат гъби. Сиромаскинята набързо си напълни кошницата и си тръгна, а богатата се потриваше и търсеше узрели ягоди.

— Къде бързаш и защо ме оставяш сама? — провикна се богатата.

— Бързам, защото трябва да си нахраня кравата и водичка да ѝ занеса, нали само в нея ни е късметът.

— Голямо чудо станало — подигра ѝ се богатата. — Една подарена крава имате и тя е със счупен рог!

Прибраха се двете жени в къщите си. Богатата тръшна вратата и влезе при мъжа си сърдита.

— Какво ми се пери твоята братова жена! — извика тя. — Не ме дочака в гората, додето си напълня кошницата. Пази Боже, сиромас човек да прогледа! Хей, мъжо, още утре да прибереш подарената крава, защото у тези хора няма никаква благодарност!

Поиска на другия ден богатият брат кравата си, но бедният поклати глава и рече:

— Не я давам, защото тя ще ми донесе късмет!

— Тогава ще те изправя пред хана и той ще те осъди. Тръгвай подире ми!

Дигнаха се двамата братя, отидоха в ханския дворец и разказаха на хана какъв спор имат:

— Аз тази крава със счупения рог ще я дам на онзи от вас, който ми отгатне три гатанки. Кое нещо на света е най-тлъстото — тази е първата. Кое пък е най-мекото — тази е втората гатанка. Кое е най-сладкото — тази пък е третата. Помислете сега и двамата. Давам ви срок до утре заран. Който отгатне рай-добре, той ще получи кравата!

Отидоха и двамата в къщите си. Богатият се нахрани хубаво и легна да спи, а сиромашът се търкулна гладен и цяла нощ се въртя в леглото. Той мислеше: „Кое нещо на света е най-тлъстото? Как да отговори, когато през живота си не съм опитвал никакви тлъстини!“ Главата му не можа да отгатне и втората гатанка: кое пък е най-мекото? „Цял живот — рече си той съм спал на твърдо легло. И за най-сладкото не мога да кажа нищо, защото винаги съм подслаждал живота си с горчивини.“

Сиромашкият брат имаше една дъщеричка, която беше навършила осемнадесет години. Като се пробуди заранта, девойката погледна баща си и го попита защо е толкова измъчен и посърнал. Бащата ѝ разказа всичко за подарената крава и за гатанките на хана, които са го измъчвали през цялата нощ.

— Не се кахъри, татко! Отговорите на гатанките са много лесни.

— Как тъй лесни? — попита бащата.

— Щом отговори моя чичо и ханът дигне очи към тебе, ти му отговори тъй: най-тлъстото нещо на света е земята, защото тя ражда всяка година и не се изтощава; няма нищо по-меко от тялото на детенцето, което обичат; а отговорът на третата гатанка е: най-сладкото нещо за хората е сънят!

Щом изгря слънцето, двамата братя се упътиха към ханския дворец. Първи се изправи пред владетеля богатият брат. Ханът го погледна и рече:

— Отговаряй!

— Няма по-тлъсто нещо — рече самодоволният богаташ — от овчето месо; нищо не е по-меко от вълната и най-сладък медът на пчелите! Всичките деца го знаят.

— А ти — обърна се ханът към сиромаша — как ще изтъкуваш моите три гатанки?

— Най-тъста, господарю, е земята, която всяка година ражда плодове и никога не се уморява; най-меко е детското тяло; а най-сладък е сънят за човека, когато легне да спи след тежък труд.

Като чу този отговор, ханът скочи на крака и викна:

— Този е истинският отговор на моите гатанки. Кой те научи тъй да отговаряш?

— Сам си отгатнах — отвърна сиромашът.

— Щом като можеш да отгатваш такава мъчна гатанка, ще ти задам още една! Давам ти една кошница с петдесет яйца. Сложи ги под квачката! Тази нощ искам тя да ги измъти и утре, след изгрев слънце, трябва да ми донесеш петдесет живи пиленца! Смогнеш ли да разрешиш и тази задача — кравата със счупения рог ще бъде твоя. Не измътиш ли яйцата, утре ще ти отрежа главата!

Върна се сиромашът вкъщи още по кахърен.

— Какво стана? — попита го дъщерята.

— Всичко пропадна! — отговори бащата. — И кравата изгубих, и главата ми отиде. Как мога само за една нощ да сложа под квачката петдесет яйца и утре да се появят петдесет пиленца? Ханът ги иска живички в двореца.

— Не е голяма беда! — рече дъщерята. — Сядай, татко, да вечеряш!

И тя на бърза ръка начупи всичките яйца в една тава, сложи я върху железния триножник, подкладе огъня и вкъщи се понесе миризма на пържени яйца. Седнаха да вечерят тримата: бащата, майката и дъщерята. Изядоха всичките яйца. Най-сетне бащата се досети за последната гатанка на хана и се хвана за главата.

— Какво направихме, дъще? — викна той. — Ние изядохме гатанката.

Дъщерята се засмя.

— Лягай сега да спиш — рече тя, — а утре, като идеш при хана и той те запита къде са пиленцата и яйцата, ти му отговори тъй: „Пиленцата са готови, но чакат храна. Ти, хане, заповядай веднага да засеят нивата с просо и до вечерта то да порасте, да узрее и жетварите да го пожнат и овършеят. Додето притъмнее, просото да донесат у дома, защото без храна всичките пиленца ще измрат от глад.“ Ако

ханът отвори уста и рече: „Дума да не става, къде се е чуло и видяло за един ден да посееш просо и да събереш жетва от нивата?“ — ти му кажи: „А нима е възможно само за един ден квачката да измъти петдесет яйца!“

На другия ден сиромашът отново се изправи пред хана и поиска просо за гладните си пиленца.

— Но просото — рече той — трябва да бъде за един ден посято, пожънато и овършано. Инак пиленцата няма да оживеят.

— Ти нямаш ум в главата си! — извика ханът. — Къде си чувал просо да поникне и да бъде пожънато и овършано само за един ден?

— А ти — рече сиромашът, къде си чувал, хане, яйца да се измътят само за една нощ и да станат пиленца?

Замисли се ханът и поклати глава.

— Тази работа — рече той — не е чиста. Някой ти подсказва отговорите. Кажи ми, кой те учи да отговаряш толкова остроумно?

— Моята дъщеричка ме учи на ум и на разум.

— Подир два-три дни ще пристигна у вас на гости. Искам да я видя тази твоя щерка! — викна ханът. — А сега прощавай!

Прибра се сиромашът у дома си. Подир два-три дни самият хан заедно с везира си пристигна в бедняшкия дом. Бащата го нямаше. Дъщеричката тъкмо замесваше тесто и се гласеше да изпече хляб. Щом гостите се изправиха на прага, девойката се пообърна и проговори:

— Пустият наш дом е останал без уши!

Гостите се спогледаха, но нищо не казаха, само попитаха къде да привържат конете си. Девойката им отговори:

— Където обичате. Може и в планината, може и в равнината.

Ханът и неговият везир се спогледаха повторно, защото нищо не разбраха от думите на домакинята, и си тръгнаха.

— Къде ще мъкнем конете си — на планината или в равнината — промърмориха те и отминаха.

На другия ден ханът изпрати човек да повика сиромаша и го попита:

— Какво искаше да каже дъщеря ти вчера с думите, че вашият дом е останал без уши, и защо ни изпрати да си завържем конете в планината или в равнината?

Сиромахът нищо не можа да разгадае, но когато вкъщи попита дъщеря си защо е посрещнала гостите с такива неясни думи, тя се усмихна и отвърна:

— Аз казах, че нашият дом е останал без уши. С тези думи исках да се извиня на гостите, че нямаме куче да лавне и да ме предупреди за идването на чужди хора. А думите ми, че могат да си вържат конете, където обичат — в равнината или в планината, — означават, че имаме навън до височината едно криво дърво, имаме и на равното място друго дърво. Там могат да си оставят конете!

Като узна какво е отговорила умната девойка, ханът се зарадва безкрайно и извика:

— Стягайте се за сватба, защото искам да се ожения час по-скоро за туй умно момиче!

Още на другия ден подир сватбата ханът направил своята млада жена първа съветничка и никакво решение не вземаше, докато не попита най-напред какво ще каже жена му. Тогава големците, които се въртяха в двореца, захванаха да клатят глави.

— Защо си въртите главите? — попита ги ханът.

— Навсякъде в страната хората приказват — отвърнаха големците, — че в твоята държава не си ти главата, а управлението държи твоята жена. Тази работа няма да доведе до нищо добро.

Като чу тези думи, ханът подскочи гневно и забрани на жена си да се меси в държавните работи. И тя млъкна, но случи се тъй, че веднъж жената наруши ханската забрана. Една сутрин пристигнаха при хана двама души да искат правосъдие. Те водеха подире си: единият — вол, а другият — кобила, и носеха едно току-що ожребено конче. Сложиха кончето пред владетеля и му разказаха, че туй добиче се е родило през нощта и го намерили в двора, където оставили вечерта вола и кобилата Единият вика:

— Кончето е мое, защото го е родила кобилата!

А другият го пресече:

— Кончето е родено през нощта от моя вол и затуй трябва да си го прибера аз!

Ханът се слича и не знаеше как да им отговори, когато през отворения прозорец се обади жена му, която чу спора на двамата чужденци. Тя се провикна:

— Гледайте, гледайте, морето гори!

— Как може морето да гори? — прекъсна я стопанинът на вола.

— А ти, хитрецо, кого искаш да излъжеш, като казваш, че твоят вол се е ожребил през нощта и е родил конче?

Притиснатият до стената пътник си призна, че не е прав, наведе засрамено глава и си поведе вола.

Но ханът избухна гневно на жена си.

— Ти наруши моята заповед и се намеси в държавните работи без мое позволение. Затуй решавам да се разделя с тебе и да те върна пак при баща ти. Махай се от моя дворец! Избери си онова, което най-много ти се нрави, и да не те гледат очите ми. Утре в зори да те няма!

— Добре! — отвърна младата жена и дочака, додето ханът заспи, сетне тихо повика двама ратаи и им поръча да нарамят леглото, в което спеше нейният съпруг, и да го отнесат в къщата на баща ѝ. Ханът хъркаше дълбоко и нищо не усети. Сутринта, като се пробуди, той си отвори очите и захвана да мига: що ще в тази сиромашка къща и каква е тази крава, която ходи по двора със счупения рог?

Но щом видя своята жена и нейния баща, скочи на крака и попита:

— Как съм дошъл тука и каква е тази шега?

— Стопанино — отвърна младата жена, — ти снощи ме изгони от двореца и заповяда да взема оттам онова, което ми е най-свидно. Аз размислих какво ми е най-свидно на този свят и реших, че нямам друго, което да ми е по-скъпо от моя мъж. Затуй поръчах да те пренесат тука заедно с леглото!

Тогава ханът разбра колко е мъдра тази сиромашка дъщеря и пак си я отведе в двореца. И през живота си двамата никога повече не се разделиха.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.